

νέα ΕΥΘΥΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ 15 / ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2013 / 8,5 €

Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος
Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος Ἱερώνυμος
Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης

Προκλήσεις γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὸν 21ο αἰῶνα

Σπυριδοῦλα Ἀθανασοπούλου-Κυπρίου | Θεόφιλος Ἀμπατζίδης | Πέτρος Βασιλειάδης | Γιώργος Βλαντῆς | Κώστας Βραχνός | Σταῦρος Γιαγκάζογλου | Χρήστος Γιανναρᾶς | π. Εὐάγγελος Γκανᾶς | Σωτήρης Γουνελάς | Σταῦρος Ζουμπουλάκης | π. Βασίλειος Θερμός | Παντελής Καλαϊτζίδης | Μαριάνος Δ. Κaráσης | Γιώργος Κόρδης | π. Νικόλαος Λουδοβίκος | π. Παντελεήμων Μανουσάκης | Νίκος Μανωλόπουλος | Δημήτριος Μόσχος | Μιχάλης Πάγκαλος | Ἡλίας Παπαγιαννόπουλος | Θανάσης Ν. Παπαθανασίου | π. Χρυσόστομος Παπαθανασίου | Ἰωσήφ Ροηλίδης | Βασίλης Σαρόγλου | Δανιήλ Ἰ. Σαχᾶς | Ἀλέξανδρος Μ. Σταυρόπουλος | Δημήτριος Δ. Τριανταφυλλόπουλος | Παναγιώτης Ἀρ. Ὑφαντῆς

Γράφουν εἰδικά γιὰ τὴ Νέα Εὐθύνη
Douglas Farrow, Richard Kearney, Heinrich Holze

[ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ]

Ἀπὸ τὴ σχεδιά - Εὐγλωττα - Κριτικές

Κώστας Χατζηαντωνίου ~ Διονύσης Κ. Μαγκλιβέρας ~ Ἀντώνης Μακρυδημήτρης ~ Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος ~ Ἡλίας Κεφάλας ~ Γιώργος Βέης ~ Μιχ. Π. Δοξιάδης ~ Γιώργος Βαρθαλίτης ~ Κώστας Μελάς ~ Νατάσα Κεσμέτη ~ Βασιλική Τσακίρη ~ Μαριάνος Δ. Κaráσης

Σχόλια - Σημειώματα - Εἰδήσεις

Σχέδια τοῦ Εὐστάθιου Γιαννῆ

Ὁρθόδοξος, ἔχει θέματα ζωῆς νά διαλεχθεῖ μέ τό Ἰσλάμ – ἕνας, βέβαια, οὐσιαστικός Χριστιανισμός μέ ἕνα οὐσιαστικό Ἰσλάμ!

Ἐκεῖ πού ἀπέτυχε ὁ Δυτικός Ὁριενταλισμός, ἡ Ὁρθοδοξία καί ὁ ἑλλαδικός χώρος ἔχουν νά προσφέρουν δείγματα καί ψήγματα ἀνθρώπινης ἐμπειρίας, ἐμ-πιστης, ἐν-θεῆς ζωῆς, δια-λόγου καί κοινωνίας. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀνέδειξε καί ἔχει «Ἅγιο Βάρβαρο» (κυριολεκτικά ὡς ἐπίθετο, ὄχι ὡς κύριο ὄνομα!) καί μάλιστα μυροβλήτη, ἡ πῶ νωρίς τόν ἀνώνυμο «ληστή» τόν πρῶτο δεδηλωμένα ἅγιο τοῦ Χριστιανισμοῦ, τήν ἁγία Μαρία τήν Αἰγυπτία τήν πρῶτην πόρνη, τόν ὅσιο Συμεών «τόν Αἰθίοπα», δηλαδή τόν μαῦρο, ἡ τόν Βλάσιο «τόν βουκόλο», τόν Ἰωάννη «τόν Μουσουλμάνο», τόν Κωνσταντῖνο «τόν Ἀγαρηνό»... –μία διαχρονική σειρά προσωνυμιῶν μέ τεράστια σημειολογική βαρύτητα! Ἡ Ἀνατολική Ὁρθόδοξη ἄποψη ἐπιζητεῖται ἀπό τή δυτική διανόηση, ὅσον ἀφορᾷ στόν χριστιανο-ἰσλαμικό διάλογο ὡς μιά ὀπτική μέ μακρά, βιωματική ἱστορία, ἀνθρώπινη εὐαισθησία καί θεολογική ἐγκυρότητα. Ἐπίσης ἡ σύγχρονη ἱεραποστολική φυσιογνωμία καί δράση, τήν ὁποία ἔχει σήμερα ἀναπτύξει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στήν Ἀφρική καί στήν Ἀσία, τῆς παρέχει προκλήσεις καί πλεονεκτήματα στόν χώρο τῆς συμβίωσης καί τοῦ διαθρησκευτικοῦ διαλόγου, δημιουργώντας νέες ὑποχρεώσεις γιά μιά ἐμπεριστατωμένη γνώση τοῦ Ἰσλάμ. Ἀπό τόν ἱεραποστολικό χώρο μπορεῖ νά βγεῖ πολὺτιμη ἐμπειρία καί γνώση, ἀπό τήν ὁποία μπορεῖ νά ἀποκομίσει τεράστια ὀφέλη τόσο ἡ διοικοῦσα ὅσο καί ἡ ποιμαινομένη Ἐκκλησία. Εἶναι, ἄραγε, μικρή μιά τέτοια πρόκληση καί ἀτζέντα γιά τήν Ὁρθοδοξία;

Δανιήλ Ἰ. ΣΑΧΑΣ

Ἀλέξανδρος Μ. Σταυρόπουλος

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΣΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Πρὶν ἀκριβῶς 12 χρόνια, σὲ εἰδικὸ ἀφιέρωμα τῆς Εὐθύνης γιά τὶς ἐλπίδες καί τοὺς φόβους τοῦ 21οῦ αἰῶνα (τχ. 348/2000, σσ. 637-640) εἶχα σκιαγραφήσει τὴν «Ποιμαντική τοῦ 21οῦ αἰῶνα» μιλώντας γιά τὴν Ποιμαντική τοῦ μέλλοντος καί γιά τὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς. Στὸ παρὸν τεῦχος τῆς Νέας Εὐθύνης προτίθεμαι νὰ ἀναπτύξω στὴ γενικότερη θεματικὴ τοῦ τῆς Νέας Εὐθύνης «Προκλήσεις γιά τὴν ποιμαντικὴν τὸν 21ο αἰῶνα». Ἀσφαλῶς οἱ προκλήσεις γιά τὴν Ὁρθόδοξη θεολογία καί Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ εἶναι διαφορετικοῦ τύπου καί μεγέθους, ὅπως διαπιστώνεται ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες συμμετοχὲς στὸ σημερινὸ ἀφιέρωμα. Θὰ περιοριστῶ σ' ἐκεῖνες πού ἀφοροῦν στὴν

Ποιμαντική ως Ἐπιστήμη καὶ Τέχνη¹.

Ἡ Ποιμαντική ἐκτὸς ἀπὸ ὀνομασία μαθήματος γιὰ ἱερεῖς καὶ θεολόγους στὰ προγράμματα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων μας –ἀλλὰ καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς– εἶναι ὁ τρόπος ποὺ ἡ Ἐκκλησία ποιμαίνει, χειραγωγεῖ τοὺς πιστοὺς της, καὶ ὄχι μόνο αὐτοὺς, μὲ ἐπιστήμη καὶ τέχνη καὶ τοὺς ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία τους, κοντὰ στὸν Θεὸ Πατέρα, δηλαδή, μὲ ὁδηγό τους ὡς ἀρχηγὸ καὶ τελειωτὴ τῆς πίστεως τὸν Χριστὸ καὶ μὲ τὴν ἄρωγὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στόχος της εἶναι ἡ ἔνταξή τους στὴ μία Ποίμνη ὑπὸ τὸν ἕναν Ποιμένα, δηλαδή στὴν Ἐκκλησία.

Ἐλευθερία καὶ ἐξουσία

Ὁ «ἐκκλησιασμὸς» αὐτὸς προϋποθέτει τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἰησοῦ ἐν ἐλευθερίᾳ μὲ ὅλες τὶς συνέπειες ποὺ αὐτὴ συνεπάγεται. Ἡ πρόσκληση τοῦ Ἰησοῦ ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους διαχρονικά: «Ὅποιος θέλει νὰ μὲ ἀκολουθήσει, ἅς ἀπαρνηθεῖ τὸν ἑαυτό του, ἅς σηκώσει τὸν σταυρὸ του κι ἅς μὲ ἀκολουθεῖ» (Μτθ. 16, 24). Ἡ πρόσκληση αὐτὴ εἶναι ταυτόχρονα καὶ πρόκληση. Εἶναι θέμα ζωῆς καὶ θανάτου, ὅπως ἐξηγεῖ στοὺς ἐπομένους στίχους 25-27. Πρόκληση, γιατί ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμαστε πρόθυμοι νὰ θυσιάσουμε τὴν ἐλευθερία μας ἢ τὴν ἐλευθερία ἐκείνων ποὺ μᾶς ἐμπιστεύονται «γιά... τὸ καλὸ τους». Πλὴν ὅμως οὐδεὶς ἐξαναγκάζεται σ' αὐτὴ τὴν ἀκολουθία. Ἡ ἐλευθερία μου εἶναι τὸ ὄριο τῆς Ποιμαντικῆς².

Μέχρις ἐκεῖ καὶ μὴ παρέκει. Γιατί, ὅπως ἔλεγε ὁ Γέροντας Πορφύριος, «ὅ,τι κάνεις χωρὶς ἐλευθερία, δὲν ἔχει ἀξία»³. Καὶ τὸ ἔλεγε ποιός; Ἐκεῖνος ποὺ ἦταν πρότυπο ὑπακοῆς μιά ζωῇ.

Τὸ «εἴ τις θέλει...» γίνεται ἡ λυδία λίθος γιὰ τὴν ἀσκηση τῆς Ποιμαντικῆς σήμερα, σὲ μιά ἐποχὴ ποὺ ὅλα τὰ συστήματα ἐπιθυμοῦν καὶ ἐπιδιώκουν τὴν καταστρατήγηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐθελοδουλία του, καὶ σὰν κραυγὴ ἀκούγεται ὁ στίχος παλαιότερου τραγουδιοῦ «θέλω νὰ ζήσω ἐλεύθερος... πιά»⁴. Ἀπὸ τί, πρὸς τί; Σὰν ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ, γιὰ ν' ἀκουστεῖ ἀπ' ὅλους καὶ νὰ κάνει τὸν κύκλο της, ἀκούγεται ἡ παρότρυνση τοῦ Ἀποστόλου τῶν

1. Περισσότερα στὸ ἐγχειρίδιο τοῦ συγγραφέως *Ἐπιστήμη καὶ Τέχνη τῆς Ποιμαντικῆς*, Ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1997. Νὰ σημειώσω ὅτι οἱ προβληματισμοὶ γενικότερα ἀφοροῦν καὶ στὸ μέλλον τῶν θρησκειῶν.

2. Γιὰ τὴν «Ποιμαντικὴ καὶ τὰ ὅριά της» (Seelsorge mit Grenzen) ὁργανώνεται τὸν προσεχὲς Αὐγούστο (15-20.8.2013) στὴ Γοττίγγη τῆς Γερμανίας, ἓνα συνέδριο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Συμβουλίου Ποιμαντικῆς Φροντίδος καὶ Συμβουλευτικῆς (E.C.P.C.C.) ἀπὸ κοινού μὲ τὸ Ἰνστιτοῦτο Πρακτικῆς Θεολογίας τοῦ οἰκείου Πανεπιστημίου, στὸ ὁποῖο ἔχει κληθεῖ ὁ συντάκτης τοῦ παρόντος ἀρθροῦ νὰ ὁμιλήσει μὲ ἀνάλογο θέμα.

3. Στῆς Ἄννας Κωστάκου-Μαρίνη, *Δύσκολο νὰ ζεῖς μ' ἕναν Ἅγιο*, Ἐπτάλοφος Α.Β.Ε.Ε., Ἀθήνα 2012, σ. 117 πρβλ. καὶ σ. 86.

4. Πρβλ. ἓνα ἐπιτυχὲς σχόλιο («Εἶμαι λέφτερος!») τῆς Μαριαλένας Μωραΐτου στὴν *Παρεμβολή* τχ. 101/2012, σ. 20. Γιὰ «Τὸ Νόημα καὶ τὰ ὅρια τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας» βλ.

Ἐθνῶν Παύλου: «Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ἣ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε» (Γαλ. 5, 1). Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία μας εἶναι ἡ καταδίκη μας! Ὑπάρχουν ἐλευθερίες καὶ ἐλευθερίες.

Ἡ Ποιμαντικὴ αὐτὴ τὴν ἐλευθερία θέλει νὰ ὑπηρετεῖ καὶ νὰ μὴν ἐξουσιάζει τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ θέλει πράγματι;

Ἡ δεύτερη πρόκληση γιὰ τὴν Ποιμαντικὴ στὸν αἰῶνα ποὺ ζοῦμε εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀσκηση ἐξουσίας ἐκ μέρους τῶν ποιμένων. Σὲ μιά ἐποχὴ ἀντι-ἐξουσιαστικὴ φαίνεται ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας θέλουν νὰ ἔχουν τὸν πρῶτο καὶ τὸν τελευταῖο λόγο στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν καὶ τῶν μὴ πιστῶν ἀκόμῃ. Νὰ ἀσκοῦν ἐξουσία στὸν τύπο τῶν ἐξουσιαστῶν τοῦ αἰῶνος τούτου (πολιτικῶν, στρατιωτικῶν, συνδικαλιστῶν καὶ λοιπῶν). Ὁ Κύριος μὲ λεπτὴ εἰρωνεία εἶχε πάρει θέση ὅταν οἱ μαθητὲς φιλονικοῦσαν γιὰ τὴν πρωτιά μεταξύ τους ἀναφερόμενος «στοὺς βασιλιάδες τῶν ἐθνῶν ποὺ καταδυναστεύουν τοὺς λαοὺς τους καὶ στοὺς δυνάστες τους ποὺ τιτλοφοροῦνται εὐεργέτες» (Λκ. 22, 24-25). Ὑπάρχουν ὅμως ἐξουσίες καὶ ἐξουσίες: «ὕμεις δὲ οὐκ οὕτως» (ἐσεῖς, ὅμως, δὲν πρέπει νὰ κάνετε τὸ ἴδιο, στ. 26). Χαρακτηριστικὸ τῆς ἐξουσίας, ποὺ ἀσκεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ εἶναι ἡ συνοδικότητα, ἡ συλλογικὴ δηλαδὴ λήψη ἀποφάσεων καὶ ἡ ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην ἐκτέλεση μιᾶς ἀποφάσεως ἀκόμῃ καὶ μὲ κίνδυνο ἐνὸς λάθους, μιᾶς ἀστοχίας. Καὶ αὐτὸ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Στὴν ἀσκηση ἐνὸς τέτοιου τύπου ἐξουσίας κριτήριον παραμένει ἡ συμμόρφωση πρὸς τὸν Χριστὸ ποὺ ἐνεργοῦσε καὶ ἐνεργεῖ ὡς ἐξουσίαν ἔχων (Ματθ. 7, 29), στὸ πλαίσιο μιᾶς συν-φωνίας τριαδικῆς ὑφῆς, τοῦ τύπου «ὁ Πατὴρ, δι' Υἱοῦ, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ». Ἡ ἐμβάθυνση καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὶς σχέσεις μεταξύ τους τῶν προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδος, ὅπως ἔχει παραδοθεῖ στὴ χριστιανικὴ διδασκαλία, εἶναι ὅπωςδήποτε μίαν πρόκληση γιὰ τὴν Ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας⁵. Ὁ καθένας στὴν Ἐκκλησίαν κατέχει τὴ θέση ποὺ τοῦ ἔχει δοθεῖ («ἐκαστος ἕφ' ᾧ ἐτάχθη»). Μπαίνει στὴ θέση τοῦ ἄλλου κατανοώντας, ἀνεχόμενος, σεβόμενος καὶ παραδεχόμενος τὸν ἄλλο, χωρὶς ὅμως νὰ τοῦ παίρνει καὶ τὴ θέση. Ἡ συνοδικότητα ποὺ ἀναφέραμε προϋποθέτει μίαν συν-αλληλία.

συνοπτικὰ σὲ ὁμότιπλὴ διάλεξη τοῦ ὁμ. Καθηγητοῦ Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου ποὺ ἐγίνε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία στὶς 2 Μαΐου 2006, Ἀθήνα 2010 (ἐκτὸς ἐμπορίου). Δεῖγμα γιὰ τὸ πόσο ἀπασχολεῖ τοὺς σύγχρονους ἡ ἐννοία τῆς ἐλευθερίας συνιστᾷ καὶ ἡ ἔκθεση «Περὶ Ἐλευθερίας» art gallery Τεχνοχώρος (Μάρτιος 2012) προσκαλώντας σ' ἓνα ἰδανικὸ διάλογο 12 σύγχρονους καλλιτέχνες μὲ ἓνα εἰκαστικὸ τους προπάτορα, τὸν Κώστα Παρθένη καὶ τὸν πίνακά του «Ἡ Ἐλευθερία» (La Liberté, πρὶν τὸ 1933), «ἀποτυπώνοντας μὲ ἰδανικὸ τρόπο τὴ δική τους ἰδέαν περὶ ἐλευθερίας» (Βλ. Κατάλογο).

5. Βλ. εἰσήγησή μου, ὑπὸ ἐκδοση στὰ Πρακτικὰ τοῦ 8ου Συνεδρίου τῆς Διεθνούς Ἑταιρείας Πρακτικῆς Θεολογίας (S.I.T.P.) μὲ τίτλο: «Ἡ Ἁγία Τριάς ὡς πρότυπο κοινωνίας προσώπων» (La Sainte-Trinité: un «vieux» modèle du vivre ensemble pour les temps modernes). Τὸ Συνέδριον εἶχε ὡς θέμα: *Le vivre ensemble* (Τὸ νὰ ζεῖς μαζί). Ἐλαβε χώρα στὴ Βηρυττὸ τοῦ Λιβάνου, 4-9.5.2012.

Τὸ ζήτημα εἶναι τὸ πῶς θὰ ἀσκηθεῖ αὐτὴ ἀπὸ τὶς σύνολες δυνάμεις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ποὺ σ' αὐτὸν ἀνήκουν ἐπίσκοποι, ἱερεῖς, διάκονοι, λαϊκοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μὲ πνεῦμα διακονίας.

Οἱ δύο αὐτὲς προκλήσεις τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐξουσίας δὲν χαρακτηρίζουν ὁπωσδήποτε μόνο τὸν 21ο αἰῶνα. Παίρνουν σημαντικὴ θέση ὅμως ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἄνθρωποι σήμερα εἶναι ὑπερευαίσθητοι ὡς πρὸς αὐτές, ἀνεξάρτητα ἂν πολλὰς φορές τὶς θυσιάσουν γιὰ ἄλλα συμφέροντα⁶. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως μὲ τὴν Ποιμαντικὴ τῆς ὀφείλει νὰ τὶς διαφυλάξει καὶ νὰ διαπαιδαγωγῇ τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο, ὅταν εἰσέρχεται στὸν πειρασμὸ νὰ ἀπεμπολήσῃ τὴν ὀρθὴ χρῆση τῆς ἐλευθερίας (τῶν ἐλευθεριῶν) καὶ τῆς ἐξουσίας (τῶν ἐξουσιῶν). Ἀλλωστε, δὲν εἶναι οἱ μόνες προκλήσεις τῆς Ποιμαντικῆς.

Μία διευκρίνιση θὰ βοηθοῦσε νὰ κατανοήσουμε καλύτερα τὴν οὐσία αὐτῶν τῶν προκλήσεων ἐμβαθύνοντας στὴ γενικὴ πτώση τοῦ οὐσιαστικοῦ «Ποιμαντικῆς». Θὰ τὴν χαρακτηρίσουμε ὡς γενικὴ ὑποκειμενικὴ ἢ γενικὴ ἀντικειμενικὴ; Ἡ Ποιμαντικὴ προκαλεῖ τὸν 21ο αἰῶνα (ὑποκειμενικὴ) ἢ ὁ 21ος αἰῶνας προκαλεῖ τὴν Ποιμαντικὴ (ἀντικειμενικὴ); Στὶς δύο περιπτώσεις ποὺ ἀναφέραμε, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐξουσίας, μπορεῖ νὰ ἐκληφθεῖ τὸ «Ποιμαντικῆς» καὶ μὲ τὶς δύο ἐκδοχές τῆς.

Ἐνα ζήτημα στὸ ὁποῖο ἐπανέρχονται συχνὰ οἱ ἄνθρωποι τοῦ καιροῦ μας ἀφορᾷ στὴν ἐπικαιροποίηση τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου. Συναφὲς πρὸς αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ἐπανευαγγελισμοῦ⁷. Πῶς θὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐντολὴ τοῦ «μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»; Ἐδῶ ἡ Ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἔχει νὰ ἀντιπαλαίσει μὲ χίλιες δυὸ ἀντιρρήσεις καὶ χίλιες δυὸ πεποιθήσεις. Προκαλεῖ μὲ τὶς δικές τῆς προκλήσεις.

Ἀλέξανδρος Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

6. Στὸν διάλογο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν Μέγα Ἱεροεξεταστὴ τοῦ Φ. Μ. Ντοστογιέφσκι (Ἀδελφοὶ Καραμαζόφ) ἀπαντᾶται στὴν πρὶν κλασικὴ του μορφὴ ὁ ὅλος προβληματισμὸς ἐλευθερίας καὶ ἐξουσίας. Τὸ ζήτημα τὸ θέτει κυνικὰ ὁ Γκόρ Βιντάλ στὴν προφητικὴ φανταστικὴ σάτιρά του *Μεσσίας* (1954, ἐκδ. Εἰκοστοῦ Πρώτου, Ἀθήνα 2006). «Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν συνηθίσει τὴν τυραννίαν. Περιμένουν ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις τους νὰ διεκδικήσουν τὶς ψυχές τους κι ἔχουν παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴν εὐθύνη νὰ ἀποφασίζουν γιὰ ἓνα σωρὸ πράγματα, ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὴν ἀσφάλεια» (σὲ ἄρθρο τοῦ Θανάση Βασιλείου στὴν *Καθημερινή/Τέχνες καὶ Γράμματα*, τῆς 12.8.2012, σ. 3).

7. Σημειώνουμε ὅτι «ἡ ἀνάγκη ἐπανευαγγελισμοῦ τῶν χριστιανῶν» εἶχε τονισθεῖ σὲ ἔρευνα μὲ ἐρωτηματολόγιο ποιμαντικοῦ προβληματισμοῦ ποὺ διεξήχθη γιὰ τὶς ἀνάγκες προετοιμασίας Ἡμερίδος τῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικοῦ Ἔργου τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰούνιο τοῦ 2007. Τὴν παρουσίαση τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἔρευνας ἀπὸ τὸν Τριαντάφυλλο Κ. Μπολτέτσο βλ. στὸν τόμο 13Α τῆς Σειρᾶς «Ποιμαντικὴ Βιβλιοθήκη» σσ. 61-89, τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς ΕΜΥΕΕ, Ἀθήνα 2008. Μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ἰδιαίτερα τοῦ «Νέου Εὐαγγελισμοῦ» (ἃς ζήσουμε τὴν καὶνότητα τοῦ Εὐαγγελίου) ἀσχολεῖται ἡ Ρωμαϊκὴ Σύνοδος τοῦ Ὀκτωβρίου 2012 τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Συμμετέχουν οἱ ἱεράρχες ὅλου τοῦ κόσμου ἀποστέλλοντας εἰδικὲς ἀντιπροσωπείες ἐπισκόπων μὲ συγκεκριμένους προτάσεις. Βλ. ἐπίσης τὸ ἀφιέρωμα τοῦ περ. *Lumen Vitae* «La nouvelle evangelisation», τχ. 2/2012.